

Torben Weinreich
Tom Jørgensen
Helene Høyrup
Kimberley Reynolds
David Rudd
Maria Lassen-Seger
Anette Øster Steffensen

Nedslag i børnelitteraturforskningen

4

ROSKILDE UNIVERSITETSFORLAG

center for børnelitteratur

Nedslag i
børnelitteraturforskningen 4

Torben Weinreich, Tom Jørgensen, Helene Høyrup, Kimberley Reynolds, David Rudd, Maria Lassén-Seger og Anette Øster Steffensen

Nedslag i børnelitteraturforskningen 4

Roskilde Universitetsforlag

Torben Weinreich, Tom Jørgensen, Helene Høyrup, Kimberley Reynolds, David Rudd,
Maria Lassén-Seger og Anette Øster Steffensen:

Nedslag i Børnelitteraturforskningen 4

1. udgave 2003

© Roskilde Universitetsforlag, 2003

Omslag: Torben Lundsted

Sats: Samfundslitteratur

Tryk: Narayana Press, Gylling

Illustrationer:

Side 58: T.C. Gotch, *The Child Enthroned*, (1994).

Side 175: © Ilon Wikland/COPY-DAN Billedkunst 2003.

Side 175: Iben Clante med venlig tilladelse af Thomas Clante.

ISBN 987-87-7867-955-0

I

Nedslag i børnelitteraturforskningen 4 indgår i Center for Børnelitteraturs skriftserie, hvori udgives bøger og småskrifter med nyt fra børnelitteraturforskningen. *Nedslag i børnelitteraturforskningen 4* redigeres af en gruppe forskere ved Center for Børnelitteratur: Nina Christensen (ansvarshavende), Anna Karlskov Skyggebjerg, Helene Høyrup og Anette Øster Steffensen (redaktionssekretær).

Center for Børnelitteratur er et forskningscenter, oprettet i 1998 og placeret på Danmarks Pædagogiske Universitet i København. Centerets opgaver er ud over at forske i børnelitteratur: a) formidling af forskning bl.a. på seminarer og konferencer, gennem undervisning, bl.a. på skolebibliotekaruddannelsen, og gennem skriftserien, b) at passe Danmarks Pædagogiske Biblioteks store samling af børnelitteratur og teoretisk litteratur om børnelitteratur gennem indkøb, katalogisering og vejledning af brugere og c) at drive en forfatterskole for børnelitteratur. Centerets leder er professor Torben Weinreich.

Center for Børnelitteratur, Danmarks Pædagogiske Universitet, Emdrupvej 101, DK-2400 København NV. Indgang B8 fra parkeringspladsen, tlf. 88 88 93 70, fax: 88 88 93 95, e-post: cfb@dpu.dk, hjemmeside: www.cfb.dk, åbningstider: mandag-torsdag 10-16, fredag 10-14, lukket mellem jul og nytår og i juli.

Roskilde Universitetsforlag

Rosenørns Allé 9

1970 Frederiksberg C

Tlf. 38 15 38 80

Fax: 35 35 78 22

slforlag@sl.cbs.dk

www.samfundslitteratur.dk

Alle rettigheder forbeholdes.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Undtaget herfra er korte uddrag til anmeldelse.

Indhold

Forord 9

Litteraturens kanon

– og børnelitteraturens 11

af *Torben Weinreich*:

Hvad er en kanon? 14

Forskellige kanoner 15

Åbne og skjulte kanoner 15

Institutionelle og ikke-institutionelle kanoner 18

Forskriftsmæssige og ikke-forskriftsmæssige kanoner 20

Almene kanoner og særkanoner 23

En børnelitterær kanon 24

Hvorfor kanon? 29

Noter 32

Litteratur 33

Skolebibliotekets kanon 35

af *Tom Jørgensen*

H.C. Andersen eller J.K. Rowling? 40

Kulturformidlingens karakter 46

Kanon i skolebiblioteket? 50

Noter 52

Litteratur 52

Børnelitteratur og kanon

– Nogle teoretiske problemstillinger i forbindelse med 1800-tallets børnelitteratur 53

af Helene Høyrup

Kanon og den moderne børnelitteratur 56

Kanon og litteraturbegreb 62

Fra kritikken af det romantiske blik til studiet af historiske distinktioner 71

Konklusion 76

Noter 79

Litteratur 81

Synsvinkler på barndommen

– Børnelitteraturforskningens betydning for konstruktionen af forskellige versioner af barndommen 85

af Kimberley Reynolds

Tabet af den traditionelle barndom 94

Offermæssiggørelsen af børn 96

Dæmonisering af børn 97

Kommercialiseringen af barndommen 99

Noter 101

Litteratur 102

Betingelser for børnelitteraturens mulighed 105

af David Rudd

Konkurrerende historiske fremstillinger og barnets status 105

Diskursens dobbelthed: Konstrueret/konstruerende 108

Børnelitteraturens oprindelse og genealogi 113

Det hybride 115

Mulighedens betingelser 119

Konklusion 123

Litteratur 124

Vem vill bli vuxen?

Metamorfosmotivet i barn- och ungdomslitteraturen 133

af *Maria Lassén-Seger*

Den barnlitterära estetiken: ett dilemma eller en möjlighet? 135

Metamorfosmotivet vid seklets slut: regression
eller subversion? 138

Det eviga barnets återkomst:
Roald Dahls regressiva musbarn 139

Uppror eller resignation?
Melvin Burgess unga "hynda" 146

Slutsatser 153

Noter 155

Litteratur 157

Den samme fortælling i to versioner

– Om Astrid Lindgrens *Mio, min Mio* på svensk og dansk 161

af *Anette Øster Steffensen*

Oversættelser af fiktion 164

Oversætterens rolle 167

Astrid Lindgrens eventyrform 170

Mio, min Mio på dansk 174

De ydre rammer 174

Fra Sverige til Danmark 176

Den sproglige oversættelse 177

Konklusion 184

Noter 185

Litteratur 186

English Summary 189

Forfatterne 195

Center for Børnelitteraturs skriftserie 197

Forord

Med *Nedslag i børnelitteraturforskningen 4* fortsætter rækken af forskningsbaserede artikelsamlinger udsendt i Center for Børnelitteraturs skriftserie. Formålet er, nu som tidligere, at præsentere en større, fagligt funderet og interesseret offentlighed for den nyeste nationale og internationale børnelitteraturforskning.

Fra den danske børnelitteraturforskning kommer tre artikler med forskellige vinkler på kanonbegrebet og en artikel om oversættelse af børnelitteratur. Torben Weinreich præsenterer fire forskellige måder at danne kanon på, fremsætter en kanon for børnelitteraturen og plæderer for at man også på dansk grund diskuterer sig frem til en fælles, udtalt kanon. Tom Jørgensens artikel diskuterer på baggrund af skolebibliotekarers stillingtagen til deres rolle som indkøbere af børnelitteratur, om man bør vælge ud fra et snævert og klassikerorienteret kulturbegreb, eller arbejde ud fra en bredere definition af begrebet kultur. Tom Jørgensens empiriske undersøgelse tyder på, at skolebibliotekarerne hælder mod det sidste. Helene Høyrups beskriver i sin artikel, hvorledes kanoniseringsprocesser finder sted. Hun påpeger nødvendigheden af at historisere og kontekstualisere begrebet børnelitteratur, og bruger som eksempel børnelitteraturen i 1800-tallet og diskussioner af denne, især i engelsksproget børnelitteraturteori.

Anette Øster Steffensens artikel diskuterer forskellene på den originale, svenske tekst til *Mio, min Mio* og den danske oversættelse af romanen og inddrager i den forbindelse teoretiske overvejelser over det at oversætte børnelitteratur.

De tre udenlandske artikler af David Rudd, Kimberley Reynolds og Maria Lassén-Seger afspejler på forskellig vis et centralt spørgsmål

inden for børnelitteraturforskningen: Hvad konstituerer feltet? Har børnelitteratur – og dermed barnet – en essens eller egenart, eller er dette noget man tillægger begreberne og altså en konstruktion? I *Nedslag i børnelitteraturforskningen 3* bragte vi Karín Lesnik-Obersteins artikel “Definitioner på børnelitteratur og barndom”, og de tre udenlandske artikler kan delvist ses som refleksioner over konsekvenser af den type forestillinger, Lesnik-Oberstein her fremsætter. David Rudd forsøger på et bredt teoretisk grundlag at betragte det børnelitterære felt både som udtryk for voksnes forestillinger og som et produkt af børns egen omgang med denne litteratur. Kimberley Reynolds diskuterer forestillinger om barnet, som de kommer til udtryk i britisk børnelitteratur, og opfordrer til at forskere og formidlere overvejer sammenhængen mellem de billeder af børn som børnelitteraturen skaber, og disse billeders forhold til de faktiske læsers liv. Maria Lassén-Segers artikel bygger, som de foregående artikler, primært på engelsksproget teori, men inddrager også fx den tyske forsker Hans-Heino Ewers’ overvejelser, som de blandt andet fremstår i hans artikel i *Nedslag i Børnelitteraturforskningen 2*. Lassén-Seger analyserer, hvordan børne- og voksenroller forhandles gennem forvandlingsmotivet i to romaner. I den forbindelse viser hun, hvordan David Rudds beskrivelse af børnelitteraturen som “en hybrid” kan anvendes i praksis.

Hermed viser artiklerne i dette nummer af *Nedslag i børnelitteraturforskningen*, at dansk børnelitteraturforskning både er, og må være, knyttet til undersøgelser af en national kontekst, men at børnelitteraturforskningen i et lille sprogområde også må forholde sig til og prøve at styrke udvekslingen med det internationale forskningsmiljø.